

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston mielenterveyden edistämisen periaatepäätökseksi

Lausuntopyyntönumero: VN/19189/2024

Lausunnonantajan nimi ja yhteystiedot

Apulaispormestari Matti Helimo
Tampereen kaupunki
PL 487
33101 Tampere
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Mielenterveyden edistäminen

Tampereen kaupunki pitää periaatepäätöksen luonnosta ansiokkaana ja kattavana. On hyvä, että suuri osa mielen hyvinvoinnin osatekijöistä on tavoitettu toimintalinjauksissa. Toimeenpanosuunnitelman tulee kuitenkin olla realistinen. Tavoitteita on periaatepäätöksessä paljon, ja niiden toteutusmahdollisuudet ovat suurelta osin riippuvaisia toiminnan rahoituksesta.

Periaatepäätöksessä korostuu melko paljon yksilön oma toiminta. Toivomme hieman vahvemmin esiin, että koko yhteiskunnan olosuhteiden pitää myös mahdollistaa mielen hyvinvointi.

Kovin kattavasti periaatepäätöksen taustaksi ei ole löydetty tietoa yhteiskunnan eriarvoistavista rakenteista. Erityisesti vähemmistöjen osalta tämä olisi tuonut toivottavaa pohjaa toimenpiteiden määrittelylle.

Periaatepäätöksessä on yhden kerran mainittu seurakunnat, joiden asemesta toivomme käytettävän termiä uskonnolliset yhteisöt. Muutoin on käytetty termejä sidosryhmät ja muut toimijat.

Mielenterveys pääomana

Kulttuurihyvinvoinnin käsitettä voisi suhteellisen uutena terminä tuoda esille enemmän myös periaatepäätöksessä. Kulttuurin vaikutuksista mielen hyvinvointiin löytyy tutkimusaineistoa ja liikunnan rinnalla se tulisi nostaa vahvemmin yhdeksi mielen hyvinvoinnin tekijäksi.

Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa

Periaatepäätöksen tekstissä viitataan siihen, että eduskunta on edellyttänyt sosiaaliturvaan tehtyjä muutoksia hyväksyessään, että niiden vaikutuksia eri henkilöryhmien osalta seurataan ja arvioidaan. Samaa arviointia tulisi tehdä myös suunniteltaessa muutoksia, jotka vaikuttavat järjestöjen rahoitukseen ja toimintaedellytyksiin. Järjestöt ovat kuntien tärkeitä kumppaneita erityisesti mielen hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta.

Lapsiperheköyhyyden osalla voisi nostaa esiin esim. perheissään läheisistä huolehtivia nuoria. Nyt periaatepäätöksen teksti painottui vanhempien huoliin ja toisaalta siihen, miten lapsen/nuoren heikkomat mahdollisuudet kuluttaa vaikuttaa sosiaaliseen elämään.

Yhteiskunnallisen ilmapiirin ja asenteiden merkitykseen viitataan koko asiakirjassa melko ohuesti. Vaikka häiriöistä ja ongelmista puhutaan ja kirjoitellaan, olisi yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen panostettava. Nuorten hyvinvoinnin kohdalla voisi nostaa esiin suorituskeskeistä ilmapiiriä. Talouden kohdalla puhuttaessa kulutuspainesta, esiin voisi nostaa myös kestävyuden näkökulman. Mielen hyvinvoinnin edistämiseksi ylipäätään arvopohjamme tarkastelu ja myös aikuisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistäminen ovat tärkeitä.

Mielenterveysoikeudet

Syrjinnän vastaista työtä tulisi jatkaa koko yhteiskunnan tasolla ja laajemmin kuin vain työelämässä. Tämä edistäisi merkittävästi mielen hyvinvointia. Osallisuuteen liittyvä toimenpide olisi vahvistanut toimeenpanosuunnitelman laatimista.

Ihmisten tarpeiden mukaiset, laaja-alaiset palvelut

Tekstissä käytetään käsitettä "asiakslähtöinen". Ottaen huomioon periaatepäätöksen laajuuden ja yhteiskunnallisen merkityksen, pitäisimme parempana, jos käytettäisiin käsitteitä ihmislähtöisyys tai ihmiskeskeisyys. Ihmiskeskeisyys laajempaan käsitteenä tarkoittaa kykyä ymmärtää ihmisten tarpeita, arkea ja tunnistaa kulttuurista syntyvät tarpeet. Periaatepäätöksen sisällössä korostuvat ihmisen asettaminen toiminnan keskiöön ja ihmisen tilanteen kokonaisvaltainen huomioiminen.

Olemassa olevien rakenteiden, kuten perhekeskusten, mainitseminen kehittämisen areenoina olisi tuonut periaatepäätökselle toivottua suuntaviivaa ja rakennetta monialaisten palvelujen näkökulmasta.

Hyvä mielenterveysjohtaminen

Ei lausuttavaa.

Itsemurhien ehkäisy

Ei lausuttavaa.

Tiivistelmä sisällöstä

Tampereen kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua periaatepäätöksestä. Aihe on erittäin tärkeä ja ajankohtainen. Periaatepäätös on laaja ja kattaa tärkeimmät mielen hyvinvoinnin osatekijät hyvin. Aiheen laajuus ja hallitusohjelman ajanjakso tuottaa kuitenkin haasteita toimenpiteiden toteuttamiselle. Olennaista on tunnistaa se, mitkä toimenpiteet ovat vaikuttavimpia. Mielen hyvinvoinnin edistämisen käsite tulisi tuoda ainakin mielen terveyden rinnalle, jos ei jopa korvaavaksi termiksi.

Asiakslähtöisyyden sijaan tulisi käyttää ihmiskeskeisyyden tai -lähtöisyyden käsitettä. Kunnan palveluissa asiakkuus ilmenee yleisimmin perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaa-ajan palvelujen, työllisyyspalvelujen ja kaupunkiympäristön palvelujen toiminnoissa. Esimerkiksi kaupunkiympäristön palvelujen rooli mielen hyvinvoinnin tuottajana on merkittävä. Asiakslähtöinen-termi kapeuttaa periaatepäätöksen sovellettavuutta kunnissa.

Vielä selkeämmin periaatepäätöksessä voisi tuoda esiin, että mielenterveys tai mielen hyvinvointi on jokaista koskettava asia, ja että toisaalta ihminen voi samanaikaisesti tarvita apua diagnosoituun mielenterveyden häiriöön ja kokea positiivista mielenterveyttä, joka auttaa pärjäämään. Vertausta voi hakea esimerkiksi tilanteessa, jossa on hyvä fyysinen yleiskunto samalla kun jalka on murtunut. Johdannossa on nostettu resilienssi samalle viivalla suojaavien tekijöiden kanssa, vaikka suojaavat tekijät ovat yksi keskeinen osa resilienssin muodostumista.

Mielen hyvinvoinnin edistämässä järjestöt ja vapaaehtoiset toimijat ovat merkittävässä roolissa. Liikunnan ja muun harrastamisen roolin esiin nostaminen mielen hyvinvoinnissa on oikea suunta. Tampereen kaupunki

esittää kuitenkin painavan huolensa hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen ennaltaehkäisevään toimintaan kohdistetuista leikkauksista.